

Posudek oponenta doktorské disertační práce

Název práce: Assessment of Disproportionate Costs in Environmental Policy with a Special Focus on Water Management

Autor práce: Jan Macháč

Vysoká škola: Vysoká škola ekonomická, Národohospodářská fakulta

Počet stran (příp. příloh): 136 (včetně příloh)

Jméno oponenta: doc. Mgr. Pavel Raška, Ph.D. (Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem)

Stejně jako při tzv. malé obhajobě si dovoluji svůj posudek začít konstatováním, že mou expertizou není ekonomie, ale environmentální geografie se zaměřením mj. na vodní zdroje a s nimi spojená rizika. Z tohoto pohledu přistupuji též k práci samotné.

Téma práce hodnotím jako vysoce relevantní ve dvou ohledech. Zprvė vyzdvihuji jeho orientaci na aktuální problematiku. Evropská směrnice o vodách (WFD, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/60/ES) a její implementace v jednotlivých státech představují komplexní úsilí, které teprve postupně odkrývá dílčí problémy a vyvolává potřebu návrhu vhodných metod k jejich řešení. Charakteristickým příkladem je právě otázka hodnocení nepřiměřenosti nákladů, které mohou být jedním z důvodů ne-realizace opatření k dosažení dobrého stavu vodních zdrojů. V českém prostředí přitom možnosti hodnocení nepřiměřenosti nákladů v uvedeném kontextu nebyla věnována větší pozornost. Ačkoliv se doposud nejednalo o využívaný argument k ne-realizaci opatření, v dalších etapách implementace WFD a hodnocení jejího naplňování lze očekávat, že tento argument získá na významu. Zadruhé, téma se nachází na hranici mezi ekonomickými a environmentálními obory a představuje tak nejen výzvu pro samotného autora, který se musel seznámit s problematikou mimo jeho „domácí“ obor, ale též pro tento obor samotný.

Struktura práce:

Práce je koncipována jako soubor pěti autorem publikovaných výsledků, uvedených teoreticko-metodologickou rozpravou. Ta je zpracována přehledně a s výbornou znalostí mezinárodního kontextu. Dílčí poznámky a otázky k formální a obsahové stránce této části práci připojuji níže.

Ve vztahu ke struktuře teoreticko-metodologické rozpravy se domnívám, že zařazení kapitoly *Requirements arising from the WFD and other EU recommendations* mohlo být součástí textu ještě před uvedením cílů. Takto jsou cíle jaksi vsunuty mezi teorii a rámcové požadavky („*rationale*“ na úrovni EU). Podobně pak kapitola *Procedure for assessing cost proportionality* mohla být spíše uvedena jako metodologie a její součástí měla být další kapitola *Methodological complications*. Jsem si však vědom, že toto může být jen subjektivní dojem daný zvyklostmi oboru.

Volbu publikací považuji za pečlivou a vhodnou. Jedná se o publikace, které pokrývají celé spektrum řešené problematiky, pocházejí z kvalitních periodik (dvě publikace s IF) a sborníků z mezinárodních konferencí a některé z nich již získaly citační ohlas. Výběr a řazení publikací autor důkladně vysvětluje v první části práce (str. 12 ad.) a vždy uvádí vlastní mentální podíl, který je značný.

Formální hodnocení:

Práce jako celek je velmi kvalitně zpracována. Upozorňuji, že je celá napsána v anglickém jazyce velmi dobré úrovně. K formální stránce mám pouze několik drobnějších připomínek, které není nutné reflektovat při obhajobě, neboť se jedná o konstatování:

Obrázek 2 (str. 4) – vzhledem k jazyku celé práce by legenda měla být taktéž anglicky.

Str. 18 – v textu jsem nenalezl vysvětlení zkratky IPPC (zřejmě se jedná o Integrated Pollution Prevention and Control).

Na několika místech se objevuje nekonsistentní terminologie či nedůslednost v držení terminologie, která (možná nejen) odborníkům mimo řešenou problematiku může stěžovat čtení textu, resp. vyvolávat otázky,

zda je na různých místech řešen shodný problém/aspekt. Např. na str. 10 – je *distance between the current state and good status* to samé jako běžně užívaný pojem *gap*?. Podstatnější nejednotnost se týká členění přístupů k hodnocení nepřiměřenosti nákladů (např. str. 7, obr. 3, str. 11 odstavec i, první publikace na str. 43). Takto členění na obr. 3 terminologicky neodpovídá v textu zmíněnému členění dle Brouwer (2004) a Klauer et al. (2007). Navíc je otázkou, zda přístupy rozlišené dle kritéria metodologie (CBA x affordability) bezvýhradně odpovídají přístupům rozlišeným dle řešené entity (území x dílčí entita).

Obsahové hodnocení:

Šíře aplikovaných metod, často využitých prvně v českém prostředí (např. testování metody na v.n. Stanovice v ČR) či kontextu (teorie her a územní opatření v managementu povodňových rizik), je značná a dosažené výsledky jednotlivých publikací i práce jako celku považuji za mezinárodně významné. Přesto si dovoluji připojit několik poznámek, které by měly být reflektovány při obhajobě nebo alespoň pomoci při dalším rozpracování tématu podobě studií:

(1) Autor užívá některých pojmů, které se staly „*buzzwords*“ environmentálních věd, ale o to více dnes čelí kritice. Jedním z nich je udržitelnost (*sustainability*, str. 1 ad.). Uvedení pojmu by zasluhovalo kritičtější přístup již jen z toho důvodu, že má jeho význam podstatné implikace pro dlouhodobé hodnocení nákladů a benefitů plynoucích s dosažení dobrého stavu vodních zdrojů (např. jak lze hodnotit dynamiku/udržitelnost současné hodnotové orientace společnosti a jejích očekávání, jak takovou dynamiku zohlednit v ekonomickém hodnocení?). Na str. 33 takto autor diskutuje rozdílnost vlastností některých benefitů plynoucích z dosažení dobrého stavu vodních zdrojů. Vzhledem k tomu, že některé benefity jsou dlouhodobé a zároveň závisejí na hodnotové orientaci (jsou antropogenní, resp. antropocentricky koncipované), jak zohlednit změny priorit a očekávání společnosti v čase?

Dalším pojmem, resp. konceptem je integrace politik (srv. „*non-acceptance of integrative thinking*“ v úvodní kapitole). Problematika integrace environmentálních politik (EPI) je v současnosti velmi široce rozpracována a mohla být vzhledem ke své závažnosti pro řešené téma (*trade-offs* mezi různými společenskými očekáváními a různými segmenty společenských aktivit) stručně diskutována i v práci.

(2) Již v posudku k malé obhajobě byla řešena otázka časového měřítka/hlediska v CBA. Na význam této otázky autor sám upozorňuje v metodologické části (str. 8, str. 22), když správně uvádí, že *costs* a *benefits*, stejně jako jejich dílčí aspekty se projevují v různých časových rámcích (podotýkám, že i s rozdílnou dynamikou). Lze se domnívat, že čím delší měřítko zvolíme, tím více budou výsledky ve prospěch benefitů, na druhou stranu s rostoucím rámcem vzrůstají též nejistoty výpočtu. Které časové měřítko (rámec) považuje autor za nejvhodnější a proč? V daném ohledu analýzované náklady dle mého soudu nejsou alternativním řešením, neboť taktéž musí vycházet ze vstupního výpočtu pro určité období.

(3) K článku 2 – mluvíme-li o *social acceptability*, do jaké míry lze mluvit o objektivně vyjádřitelné charakteristice a jak by autor vysvětlil vztah akceptovatelnosti a ochoty platit (*willingness to pay*, dále *WTP*)? V textu autor vychází z příjmových kategorií, což je však jen jeden z přístupů. Jen příjmová kategorie nemusí vyjadřovat akceptovatelnost. Z definice plyne, že jde o poměr nákladů v rozpočtu domácnosti, sociální vědy by však jistě mohly vznést kritiku, že tento poměr (resp. jeho akceptovatelná výše) bude záviset na více faktorech. Proto někteří autoři používají při výzkumu sociologických metod (např. na úrovni domácností). Experimentální výzkumy v behaviorální psychologii zase ukazují, že *WTP* může být při (velmi běžném) nedostatku informací ovlivněna jen kognitivní heuristikou. Výsledky obou přístupů rozporují možnost volby jednotné hranice cenové akceptovatelnosti nákladů. Prosím autora o vyjádření názoru k tomuto bodu.

(4) K článku 3 (str. 78 a také 90) – autoři zmiňují některé komplikace aplikace teorie her do vztahů mezi horním a dolním povodím (*upstream-downstream relation*). Následně od nich abstrahují, což je pochopitelné, neboť jde o explorativní studii, která zjišťuje potenciál dané metody. Jak se s odstupem jeví autorovi potenciál teorie her a jeho aplikace v managementu povodňových rizik, příp. vodních zdrojů obecně?

Závěrečné zhodnocení

Souhrnně hodnotím práci jako velmi kvalitní kumulativní studii s aplikačním potenciálem pro aktuální otázky ekonomie a řízení v managementu vodních zdrojů. Práci **doporučuji** k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.

Datum a podpis:

11-10-2018

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Paul Fiedler", with a long horizontal flourish extending to the right.